

TEMA 18.- L'ARRANJAMENT PACÍFIC DE CONTROVÈRSIES. MITJANS POLÍTICS

1. Les controvèrsies internacionals i la seua solució per mitjans pacífics. 2. Els mitjans de solució polítics: negociació, bons oficis, mediació investigació, conciliació i recurs a organismes o acords regionals. 3. L'arranjament pacífic de controvèrsies per les Nacions Unides.

Prof. Karla Zambrano

Dpt. Dret Internacional "Adolfo Miaja de la Muela"
Universitat de València

Esta obra está protegida con una [Licencia Creative Commons Atribución-NoComercial-SinDerivar 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

1.- Les controvèrsies internacionals i la seua solució per mitjans pacífics

- ▶ En les relacions internacionals: crisi/situacions de conflicte entre subjectes (E°/OI). El seu examen:
 - Perspectiva genèrica: causes desestabilitzadores de les RI (tensions, alarmes...)
 - Perspectiva concreta: Existència de parts enfrontades per divergència que aconseguix un punt crític (controvèrsia internacional).
- ▶ Noció de controvèrsia internacional: CPJI: Concessions Mavrommatis en Palestina (1925) definició clàssica de controvèrsia com a “desacord sobre punt de fet/Dret, contradicció, oposició de tesis jurídiques o interessos entre persones”. Matisació: Desacord entre subjectes de DI i ha de manifestar-se de manera objectiva i externalitzada (excepcions preliminars d'admissibilitat).
- ▶ Tradicionalment, es distingeix (però és una distinció relativa ja que el decisiu és l'actitud dels Estats i la seua coincidència en la qualificació):

- Jurídiques: definides en l'art. 36,2 Estatut CIJ com les que versen sobre: (i) interpretació tractats; (ii) qüestió de DI; (iii) existència d'un fet considerat violació de DI; i (iv) naturalesa i extensió de la reparació per trencament. En general es refereix a aquelles susceptibles de solució per aplicació de principis i regles de DI (resolució per mitjans jurisdiccionals).
 - Polítiques o no jurídiques: controvèrsies diferents que no són susceptibles de resolució per aplicació del DI (resolució per mitjans polítics).
- Obligació de solució pacífica:
- Finals SXIX: moviment ideològic propugnava establiment Pau per Dret i limitació ús F^a (Conferències de la Pau de la Haia 1899-1907; Conveni de 1907 sobre arranjament Pacífic de Controvèrsies).
 - Després de 1a GM: SdN amb pactes i compromisos sobre arranjament pacífic i límit de l'ús F^a, obrint doble via (política/jurídica) per a solució controvèrsies E^o membres i uns altres. PERÒ: no obligació.
 - 1928: Pacte Briand-Kellog-- Tractat General de renúncia a la Guerra.

- ONU: 1945 pàg. Art. 2 de la Carta i Cap. VI dedicat a l'arranjament pacífic de controvèrsies (art. 33-37) completats per Resolucions AG:
 - Resolució 2625 (XXV), 24/10/1970, Declaració sobre principis de *DI referents a relacions d'amistat i cooperació entre E° de conformitat amb la Carta d'UN.
 - Resolució A/37/10, 15/11/1982, Declaració de Manila sobre arranjament pacífic de controvèrsies internacionals.
 - Resolució 43/51, 5/12/88, Declaració sobre prevenció i eliminació de controvèrsies i situacions que poden posar en perill el manteniment de la Pau i Seguretat Internacional i sobre el paper de l'ONU.
 - Resolució 53/101, 20/01/1999, Principis i directrius per a les negociacions internacionals.
 - Resolució 57/26, 19/11/2002, Prevenció i solució pacífica de controvèrsies.

En qualsevol cas, amb l'ONU: naixement obligació d'arranjament pacífic de controvèrsies com a regla DI General, complementària al principi Prohibició recurs o amenaça ús F^a i actualment, regla DI Consuetudinari i manifestament imperatiu.

► Trets de l'obligació actual:

- Circumscribida a controvèrsies que siguin susceptibles de posar en perill la pau i seguretat internacionals, no a conflictes interns (excepte si arriben a afectar aquella).
- Obligació de comportament i no de resultat.
- Mitjans adequats a circumstàncies i naturalesa de la controvèrsia
- Exigències concretes:
 - Els E^o han d'abstindre's de prendre mesures que puguin agreujar la situació (Res. 2625 (XXV))
 - Continuar respectant obligacions mútues, principis Fonamentals del DI relatius a la S^a, independència, integritat territorial E^o i DIGen (Decl. Manila).
 - Parts en la controvèrsia tenen obligació que, en cas de no aconseguir solució per mitjans pacífics acordats, han de continuar tractant-ho per uns altres també pacífics (Res. 2625 (XXV))
 - No autorització recurs a la F^a (Decl. Manila).

- L'obligació d'arranjament pacífic porta amb si un contrapés amb fonament al principi de S^a: paper central del consentiment de l'E^o i pàg. Llibertat d'elecció de mitjans/procediment.

- CPJI

- Reafirmat per CIJ: Competència en matèria pesquera (Espanya c. el Canadà) 1998.

Carta i Res. 2625 (XXV) enumeren procediments. En qualsevol cas, hauran de ser pacífics i lliurement consentits (ex post o ex-ante): Negociació; Mediació; Investigació; Conciliació; Arbitratge; Arranjament Judicial; Recurs a organismes, acords o sistemes regionals; Bons oficis.

- ▶ Actualment: Resolució 72/118, de 18/12/2017: enfortiment del paper de NU- debat temàtic anual en el Comitè Especial de la Carta de les Nacions Unides i de l'Enfortiment del Paper de l'Organització, en relació amb el tema sobre l'arranjament pacífic de controvèrsies, a fi d'examinar els mitjans per a l'arranjament de controvèrsies, de conformitat amb el Capítol VI de la Carta, en particular les que figuren en el seu article 33, i de conformitat amb la Declaració de Manila sobre l'Arranjament Pacífic de Controvèrsies Internacionals.

2.- Els mitjans de solució polítics

- ▶ Tradicionalment, es distingeix mitjans Polítics o diplomàtics: negociació, bons oficis, mediació, investigació, conciliació, recurs a organismes. Solucions no sols basades en consideracions jurídiques i resultats en principi no obligatoris. LLIBERTAT D'ACCIÓ I DECISIÓ RESPECTE A RESULTAT FINAL.

A) Negociació diplomàtica

- ▶ És l'essència de la diplomàcia. En context d'arranjament pacífic: sentit tècnic i designa a mig flexible d'arranjament, directament entre les parts sense intervenció d'un tercer. AUTOCOMPOSICIÓ/AUTOSOLUCIÓ.
- ▶ Exigències-Declaració de Manila-Resolució 53/101:
 - Les negociacions s'hauran de realitzar de bona fe;
 - Els Estats haurien de tindre degudament en compte la importància d'aconseguir la participació en les negociacions internacionals, en una forma apropiada, dels Estats els interessos vitals dels quals resulten afectats directament pels assumptes en qüestió;

- El propòsit i l'objecte de totes les negociacions hauran de ser plenament compatibles amb els principis i les normes de dret internacional, incloses les disposicions de la Carta.
- Els Estats haurien d'atindre's al marc mútuament convingut per a la realització de les negociacions;
- Els Estats haurien de procurar mantindre un ambient constructiu durant les negociacions i abstindre's de qualsevol comportament que poguera dificultar les negociacions i els seus avanços;
- Els Estats haurien de facilitar la realització o la conclusió de les negociacions mantenint en tot moment centrada l'atenció en els objectius principals de les negociacions;
- Els Estats haurien de fer tot el possible per continuar avançant cap a una solució justa i mútuament acceptable en cas que s'arribe a un punt mort en les negociacions.

B) Bons oficis i mediació

- Procediments en els quals intervé un tercer per a facilitar solució a controvèrsia: molt afins i es distingeixen pel grau d'intensitat de la participació del facilitador (menys acusada –bons oficis- més acusada-mediació). Però NO tenen EFECTE VINCULANT.

- Bons oficis: acció d'un tercer per a tracta d'aproximar parts en controvèrsia, però sense aportar el seu propi punt de vista.
 - Eº amic/OI/alt funcionari/personalitat imminent.
 - Desenvolupament informal.
- Mediació: Acció d'un tercer per a conciliar reclamació amb major protagonisme. Es preveia ja en la Convenció de 1907 com aquella intervenció més directa i intensa, tractant d'aproximar situacions i obrir vies de comunicació, suggerint vies d'acord i realitzant esforços per a acomodar posicions.

C) Investigació

- Intervenció d'un 3r per a facilitar solucions litigi quan controvèrsia resulta de divergències en l'apreciació de punts de fet.
- Normalment: òrgan col·lectiu.
- Mitjà més tècnic i complex: els Eº regulen amb detall el procediment per a l'examen i determinació imparcial.

D) Conciliació

- Intervenció d'un 3r (comissió de conciliació) que es constitueix amb acord de les parts (regles de procediment i aconseguisca funcions), a fi de dilucidar qüestions en litigi, assenyalant mesures per a facilitar solució amistosa de la controvèrsia i fent-los proposades amb tal fi.
- No expressament previst en Convenis de la Haia 1899-1907, però es va desenvolupar SdN en més de 200 tractats d'arranjament pacífic en període entreguerres.
 - Convenis: llistat de conciliadors per a facilitar elaboració comissió.
 - Instrucció contradictòria, elements fet i dret, i informe amb recomanacions que incloguen les línies bàsiques de proposta arregle. NO OBLIGATORI, sinó facilitar solució.

E) Recurs a organismes o acords regionals

- Art. 33 Carta (organismes) i Resolució 2625 (XXV) (sistemes regionals) fa referència a acció pacificadora d'organitzacions i/o acords que tenen àmbit d'aplicació vinculat a espai o regió en la qual existeix una certa comunitat d'interessos entre membres organisme o parts acorde.
- Cap. VIII Carta (paper en arranjament pacífic)-Declaració de Manila: paper en controvèrsies de caràcter local -regió en la qual apliquen els acords regionals de referència.

3.- L'arranjament pacífic de controvèrsies per les Nacions Unides

- ▶ Propòsit NU: manteniment pau i seguretat internacionals (art. 1.1 Carta) la responsabilitat de la qual correspon al CS, encara que també es concedeix paper important a AG i a SG (Declaració Manila i Resolució 43/51). En qualsevol cas: controvèrsies internacionals més greus “la continuació de les quals siga susceptible de posar en perill pau i seguretat internacionals”, així com per a situacions “fricció internacional i donar origen a controvèrsia”.
- ▶ Regulació arregle pacífic de controvèrsies: Cap. VI però resulta cridaner que no esmenta funció de la pròpia Organització entre els mitjans de l'art. 33.
- ▶ S'esmenta una distinció (controvèrsies/situacions) que encara que la pràctica del CS no distingeix, si hi ha dos elements destacats per la doctrina:
 - En la pràctica, és l'E^o que planteja la qüestió davant el CS, qui determina que aquesta es registre com a “controvèrsia” o “situació” (podrà modificar-se, generalment es manté).

- Caràcter imprecís “situació” permet a CS intervindre en arranjament pacífic de conflictes que es considerarien interns, malgrat la reserva de competència domèstica.
- ▶ Arranjament pel CS: Art. 24 Carta: responsabilitat primordial de mantindre la pau i la seguretat internacionals i en exercici d'aquesta funció també arregle controvèrsies. Però en el marc Cap. VI són només recomanacions que hauran de ser tingudes en compte, però NO TENEN FORÇA OBLIGATÒRIA.
- Iniciativa:
 - A iniciativa pròpia (ex officio art. 34-investigat tota controvèrsia o situació susceptible de generar fricció o donar lloc a controvèrsia);
 - A petició E° membre/E° no membre (art. 35 principi de lliure elecció de mitjans). Obligatòria en el cas que la controvèrsia siga susceptible posar perille manteniment pau i seguretat internacionals, i les parts no hagen aconseguit arranjament per mitjans art. 33. Declaració de Manila.
 - A petició AG que pot cridar l'atenció del CS sobre situacions.

- A petició SG que pot cridar l'atenció del CS sobre qualsevol assumpte (dret discrecional d'iniciativa independent al dret AG).
- Modalitats: Utilització gradual d'acord estimació controvèrsia/situació.
 - Investigar controvèrsies i situacions a fi de determinar si prolongació és un perill.
 - Instar a les parts a arreglar la controvèrsia o situació per mitjans pacífics (lliberteu elecció mitjans art. 33). No prospera: acció més directa podent recomanar procediments o mètodes d'ajust que siguin apropiats, prenent en consideració procediments adoptats i que les controvèrsies jurídiques generalment hauran de ser sotmeses a CIJ.
 - Susceptible de posar en perill Paz i Seguretat internacionals: recomanar termes d'arranjament que considere apropiats.
 - Si així ho sol·liciten les parts: fer recomanacions a l'efecte de que arriben a arranjament pacífic.
- ▶ La AG: Art. 10 Carta: la AG pot discutir qualssevol assumptes o qüestions dins límits de la Carta, i pot fer recomanacions a membres o al CS.

- *Actuació:*
 - *Qualsevol membre ONU, Eº no membre o CS pot presentar a la AG tota qüestió relativa a manteniment Paz i Seguretat internacionals.*
 - *AG podrà fer recomanacions acosta qüestió a l'Eº/Estats interessats, o al CS o a aquest i aquells. PERÒ, mentre el CS estiga exercint tal funció, s'abstindrà de realitzar-les, excepte que li ho sol·licite el CS.*
- ▶ **Actuació del SG:** Alt funcionari ONU però no sols funcions administratives, sinó també d funciones que li encomanen òrgans principals (poden incloure funcions àmbit arregle pacífic), juntament amb possibilitat de cridar l'atenció a CS sobre qüestions que en la seua opinió puguen posar en perill pau i seguretat internacionals. Però la seua eficàcia: interacció CS i AG.
 - **Declaració de Manila:** anima i insta a SG a assumir plenament responsabilitats-*quiet diplomacy* inspirada en esperit Carta:
 - Converses i consultes amb les parts.
 - Activitats de determinació de fets.
 - Participació en negociacions encaminades a arranjamet controvèrsia o prestació assistència en negociacions.

- Participació en execució arregle convingut.
- Punt de vista jurídic: Actuació consagrada per Resolució 43/51 AG que suggereix que, en cas E° directament afectats per controvèrsia, es dirigisquen a SG aquest respondrà ràpidament convidant-los a buscar solució o ajust per mitjans pacífics de la seua elecció i oferint-los BO o mitjans a la seua disposició. Conveniència que es pose directament en contacte amb els E° afectats per controvèrsia o situació i indica que hauria de fer use facultats investigació (envie representant amb consentiment Estat o missió investigació a aquestes zones), en fins i tot adopció mesures adequades.

